

НАЦІОНАЛЬНИЙ ЮРИДИЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ ЯРОСЛАВА МУДРОГО

АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ СУДОВОГО ПРАВА

Матеріали X міжнародної
науково-практичної конференції

(25 квітня 2025 р.)

НАЦІОНАЛЬНИЙ ЮРИДИЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ ЯРОСЛАВА МУДРОГО
Кафедра кримінального процесу

НАВЧАЛЬНО-НАУКОВИЙ ІНСТИТУТ ПРАВА
КИЇВСЬКОГО НАЦІОНАЛЬНОГО УНІВЕРСИТЕТУ
ІМЕНІ ТАРАСА ШЕВЧЕНКА
Кафедра юстиції

НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
«ОДЕСЬКА ЮРИДИЧНА АКАДЕМІЯ»
Кафедра організації судових, правоохоронних органів та адвокатури
НІМЕЦЬКО-УКРАЇНСЬКЕ ОБ'ЄДНАННЯ ЮРИСТІВ
ГО «СТАЛЕ ПРАВОСУДДЯ»

АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ СУДОВОГО ПРАВА

Матеріали X міжнародної науково-практичної конференції

(25 квітня 2025 р.)

Харків
«Право»
2025

Відповідальна редакторка *Л. М. Москвич*

Актуальні проблеми судового права : матеріали X міжнар.
А43 наук.-практ. конф. (25 квіт. 2025 р.) / [відп. ред. Л. М. Москвич] ;
Нац. юрид. ун-т ім. Ярослава Мудрого, Каф. кримін. процесу ;
Навч.-наук. ін-т права Київ. нац. ун-ту ім. Т. Шевченка, Каф. юстиції ;
Нац. ун-т «Одеська юрид. акад.», Каф. орг. суд., правоохорон.
органів та адвокатури ; Нім.-Укр. об-ня юристів ; ГО «Стале правосуддя». –
Харків : Право, 2025. – 376 с.

ISBN 978-617-8612-04-7

Збірник містить матеріали Десятої міжнародної науково-практичної конференції з актуальних проблем судового права, у якій взяли участь відомі вітчизняні та зарубіжні науковці та практики. Організаторами заходу виступили кафедра кримінального процесу Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого, кафедра юстиції ННІ права Київського національного університету імені Тараса Шевченка, кафедра організації судових, правоохоронних органів та адвокатури Національного університету «Одеська юридична академія», Німецько-Українське об'єднання юристів і ГО «Стале правосуддя». В основу видання покладено доповіді, виголошені учасниками конференції, які торкаються різноманітних аспектів судового права.

УДК 349.42

Матеріали викладено в авторській редакції.
Відповідальність за їхню якість, достовірність,
відсутність текстових запозичень несуть автори.

Відеозапис конференції за посиланням:

© Національний юридичний університет
імені Ярослава Мудрого, 2025

ISBN 978-617-8612-04-7

© ТОВ «Видавничий дім «Право», 2025

і посиленні відповідальності суддів може сприяти зміцненню правопорядку в Україні.

Реформування судочинства в Україні має базуватися на найкращих європейських практиках, і досвід Німеччини в цьому питанні є особливо цінним. Серед ключових аспектів, які можуть бути запозичені: незалежність суддів, прозорість судових рішень, цифровізація судочинства та зміцнення Конституційного Суду як гаранта верховенства права. Впровадження цих реформ сприятиме підвищенню довіри до судової влади, скороченню строків розгляду справ та мінімізації корупційних ризиків, що стане важливим кроком на шляху до правової держави.

Список використаних джерел:

1. Конституція Німеччини, Grundgesetz für die Bundesrepublik Deutschland, <https://www.gesetze-im-internet.de/gg/BJNR000010949.html>
2. Gneist R. v. Der Rechtsstaat und die Verwaltungsgerichte in Deutschland / Rudolf Gneist. – Darmstadt: Wissenschaftliche Buchgesellschaft, 1966. – 360 S. <http://books.google.com/books?id=yU8BAAAAYAAJ&oe=UTF-8>.
3. Weber M. Gesammelte politische Schriften / Max Weber, 1921 <https://archive.org/details/gesammelte-politische-schriften>
4. Schopenhauer A. Verteilung des Staates, politisch und rechts. Fragmente kommen/hundert. A. Kurakin. M., 1997, https://www.lib.ru/FILOSOF/SHOPENGAUER/s_o_politike.txt

Саленко О.

*кандидатка юридичних наук, доцентка,
доцентка кафедри юстиції Навчально-
наукового інституту права
Київського національного університету
імені Тараса Шевченка*

СТРОК ПОЗОВНОЇ ДАВНОСТІ ЯК ЕЛЕМЕНТ ПРАВА НА ДОСТУП ДО СУДУ: АНАЛІЗ ПРАКТИКИ ЄСПЛ

Баланс між правовою певністю та доступом до правосуддя є ключовим принципом у сфері забезпечення права на справедливий судовий розгляд. Одним із його важливих інструментів є інститут позовної давності – встановлений законом період, протягом якого особа має право звернутися

до суду з вимогою про захист свого права. Такий механізм є загально-визнаним у різних правових системах і виконує важливі функції. Насамперед він сприяє правовій певності та остаточності правовідносин, захищаючи потенційних відповідачів від надто застарілих вимог. Завдяки цьому гарантується передбачуваність у застосуванні права та запобігається несправедливість, що могла б виникнути у разі розгляду дуже давніх подій на основі ненадійних або втрачених доказів [2]. Таким чином, позовна давність покликана забезпечити рівновагу між стабільністю правових відносин і можливістю реалізації права на судовий захист.

У цьому контексті особливого значення набуває питання співвідношення між обмеженням у вигляді строку позовної давності та сутністю права особи на справедливий судовий розгляд. Тут важливо враховувати принцип пропорційності при оцінці впливу таких обмежень. Хоча встановлення строків давності є легітимним засобом впорядкування судового процесу, воно не повинно надмірно ускладнювати доступ до правосуддя. Міжнародні стандарти прав людини визнають, що право на доступ до суду не є абсолютним і може обмежуватися, але лише за умови, що таке обмеження має законну мету (наприклад, забезпечення належного здійснення правосуддя) і є пропорційним цій меті. Іншими словами, обмеження не можуть звужувати зміст права настільки, щоб порушувалася його сутність. Надто короткий строк або надмірно суворі процесуальні перешкоди здатні позбавити особу реальної можливості подати позов, роблячи здійснення права на суд практично неможливим або надмірно утрудненим [2]. Відповідно, строк позовної давності повинен бути розумними за тривалістю та застосуванням: такий строк має забезпечувати баланс між принципом правової певності та доступністю правосуддя, дотримуватися вимог пропорційності та не перешкоджати ефективному захисту прав людини. Лише за таких умов позовна давність функціонує як справедливий інструмент регулювання, а не як перепона на шляху здійснення права на справедливий суд.

Європейський суд з прав людини (далі – ЄСПЛ) у своїй практиці неодноразово розглядав питання (не)застосування строку позовної давності в різних категоріях справ. Загалом, це питання стосується забезпечення права на доступ до суду в контексті гарантій, передбачених статтею 6 Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод (далі – Конвенція).

Водночас значення строків позовної давності може виходити за межі лише статті 6 Конвенції. Залежно від змісту спору та прав, які потребують

захисту, (не)застосування позовної давності або особливості її обрахування можуть стосуватися також і положень інших статей Конвенції – зокрема, статей 8 (право на повагу до приватного і сімейного життя), 14 (заборона дискримінації), статті 1 Першого протоколу до Конвенції (захист права власності) тощо.

У цьому зв'язку ЄСПЛ, як правило, спирається на загальні принципи, що стосуються розуміння строків давності, але водночас підходить до оцінки їхнього застосування в кожній справі індивідуально – з урахуванням обставин, інтересів сторін і того, що є важливим для заявника. Такий підхід дозволяє забезпечити баланс між принципами правової визначеності, ефективного доступу до правосуддя і справедливості судового розгляду.

Аналіз рішень ЄСПЛ дозволяє виокремити низку сталих підходів.

- Строки позовної давності є характерною рисою національних правових систем Договірних держав і виконують ключові функції: забезпечують стабільність правовідносин, захищають відповідачів від старих позовів, які можуть ґрунтуватися на ненадійних доказах.

- Їх значення зростає у світлі принципу верховенства права, закріпленого у Преамбুলі Конвенції.

- Сам факт існування строку давності не суперечить праву на суд, гарантованому пунктом 1 статті 6 Конвенції. Втім, застосування таких строків не повинно позбавляти особу ефективного доступу до правового захисту.

- Право на звернення до суду не є абсолютним, однак обмеження цього права мають переслідувати легітимну мету й бути пропорційними. Якщо такі обмеження фактично унеможливають розгляд справи, це може порушувати сутність права.

- ЄСПЛ не втручається у тлумачення національного законодавства, однак перевіряє, чи не призвело таке тлумачення до порушення прав, гарантованих Конвенцією.

- Застосування строків має уникати крайнощів: як надмірного формалізму, що створює бар'єри для звернення до суду, так і надмірної гнучкості, яка підриває принцип правової визначеності.

- Надто суворе тлумачення строку позовної давності, що перешкоджає розгляду справи по суті, може становити порушення права особи на доступ до суду.

Ці принципи підкреслюють, що встановлення строків позовної давності саме по собі є допустимим, однак їхнє тлумачення та застосування

повинні бути узгоджені з вимогами справедливого судового розгляду та права на ефективний доступ до правосуддя.

З метою більш повного розуміння змісту та обсягу інституту позовної давності як елемента права на справедливий суд, доцільно звернутися до конкретних прикладів з практики ЄСПЛ. Це дозволить простежити як ЄСПЛ тлумачить положення статті 6 Конвенції у контексті строків позовної давності, зокрема щодо їх тривалості, способу обрахування, наслідків пропуску та впливу на ефективність доступу до суду. Практика ЄСПЛ формує важливі стандарти, які мають значення для оцінки пропорційності та обґрунтованості процесуальних обмежень у світлі принципу верховенства права.

Так, у справі *Dumitru Gheorghe v. Romania* ЄСПЛ розглянув питання про порушення права на доступ до суду в контексті строків позовної давності. Заявник, професійний фотограф, виявив, що його авторські фотографії були без дозволу використані у виданому альбомі. Після того як він подав скаргу до Румунського управління з питань авторського права, розслідування затягнулося, і згодом національні судові органи відмовили у відкритті провадження, посилаючись на сплив строку позовної давності.

ЄСПЛ зазначив, що строк у п'ять років, який починався з моменту публікації альбому, був розрахований без врахування факту, коли заявник дізнався про порушення. При цьому сам заявник встиг подати скаргу ще до завершення цього строку. Проте, національні органи влади, зокрема апеляційний суд, не врахували особливості законодавчої процедури, відповідно до якої першим етапом розслідування мав займатись саме Румунський орган з авторських прав, а не сам заявник особисто.

ЄСПЛ підкреслив, що хоча право на звернення до суду не є абсолютним, обмеження, пов'язані з процесуальними строками, не повинні перешкоджати ефективному здійсненню цього права. У цій справі тлумачення національними судами процесуальних норм мало наслідком позбавлення заявника реальної можливості домогтися захисту своїх авторських прав у судовому порядку. Як наслідок, ЄСПЛ констатував порушення пункту 1 статті 6 Конвенції, оскільки позивач не зміг ефективно реалізувати своє право на доступ до суду.

Це рішення є показовим прикладом того, як надмірно формальне або вузьке тлумачення строків позовної давності може порушити саму суть права особи на справедливий суд, особливо у випадках, коли національне законодавство передбачає спеціальну процедуру звернення [3].

Окремо звертаю увагу на дещо полярне рішення ЄСПЛ у справі *Lavanchy v. Switzerland*, яке демонструє інший підхід до оцінки наслідків пропуску строку звернення до суду. Попри те, що справа стосувалася особливо чутливої сфери приватного та сімейного життя – встановлення батьківства – ЄСПЛ визнав, що обмеження у вигляді річного строку для подання відповідного позову після досягнення повноліття є сумісним зі статтею 8 Конвенції. Національні органи влади, за висновком ЄСПЛ, не вийшли за межі свого розсуду, застосувавши процесуальний строк з урахуванням принципу правової визначеності.

Таким чином, у цьому рішенні ЄСПЛ підтвердив, що навіть у справах, пов'язаних із захистом особистих немайнових прав, дотримання строків позовної давності може бути виправданим і не порушувати права, гарантовані Конвенцією, за умови, що відповідне обмеження є пропорційним та має законну мету [4].

Інститут позовної давності є невіддільним елементом системи правосуддя, що забезпечує баланс між потребою в правовій визначеності та реалізацією права особи на доступ до суду. Практика ЄСПЛ підтверджує, що строкові обмеження є прийнятними з погляду Конвенції, однак лише за умови, що їх застосування не позбавляє особу ефективної можливості судового захисту. Підхід ЄСПЛ демонструє гнучке, але водночас принципове ставлення до оцінки національних механізмів у контексті справедливості, пропорційності та дотримання суті права на суд. Таким чином, як надмірна суворість, так і надмірна гнучкість у застосуванні строків можуть порушити гарантовані права, що потребує особливої уваги з боку національних органів у процесі правозастосування.

Список використаних джерел:

1. Конвенція про захист прав людини і основоположних свобод від 4 листопада 1950 року. URL: https://www.echr.coe.int/documents/convention_eng.pdf.
2. European Union Agency for Fundamental Rights & Council of Europe. (2016). *Handbook on European law relating to access to justice*. Retrieved from https://fra.europa.eu/sites/default/files/fra_uploads/fra-ecthr-2016-handbook-on-access-to-justice_en.pdf.
3. Рішення ЄСПЛ у справі *Dumitru Gheorghe v. Romania*, 12 квітня 2016 року, заява № 33883/06. URL: <https://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-162003> (дата звернення: 14.04.2025).

4. Рішення ЄСПЛ у справі Lavanchy v. Switzerland, 19 жовтня 2021 року, заява № 69997/17. URL: <https://hudoc.echr.coe.int/ukr?i=001-212392> (дата звернення: 14.04.2025).

Свида О. Г.,
*доцент кафедри організації судових,
правоохоронних органів та адвокатури
Національного університету «Одеська
юридична академія», кандидат
юридичних наук, доцент, адвокат*

ПРОБЛЕМНІ ПИТАННЯ ЗАПРОВАДЖЕННЯ НОВИХ ВИЩИХ СПЕЦІАЛІЗОВАНИХ СУДІВ В СФЕРІ АДМІНІСТРАТИВНОЇ ЮРИСДИКЦІЇ

В Україні із самого моменту проголошення незалежності розпочався процес комплексного реформування законодавства, що стосується усіх сфер державного життя. Однією із таких важливих сфер є здійснення судово-правової реформи, що супроводжується останніми роками прийняттям досить значної кількості законодавчих актів. Водночас активна розробка законопроектів з питань реформування системи судоустрою, вимагає ретельного їх дослідження з позицій теорії та практики, зарубіжного досвіду задля вироблення обґрунтованих пропозицій та практичних рекомендацій в цій сфері. Одним з аспектів реалізації судово-правової реформи є подальша розбудова судоустрою, зокрема щодо поглиблення спеціалізації.

Як відомо, 26 лютого 2025 року Верховною Радою України було прийнято Закон України «Про внесення змін до Закону України «Про судоустрій і статус суддів» та деяких інших законодавчих актів України щодо правових засад утворення та функціонування Спеціалізованого окружного адміністративного суду та Спеціалізованого апеляційного адміністративного суду», яким передбачено утворити, вже судячи з назви Закону, нові вищі спеціалізовані суди, з приводу чого варто висловити певні міркування.

Насамперед постає питання щодо актуальності створення цих двох судів. Зрозуміло, що питання щодо подальшого розширення кола вищих

Остафійчук Л. А.	
ІНФОРМАЦІЙНІ БАЗИ ДАНИХ ПРАВОВИХ ПОЗИЦІЙ ВЕРХОВНОГО СУДУ – ІННОВАЦІЙНЕ РІШЕННЯ ДЛЯ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ПРИНЦИПУ ЮРИДИЧНОЇ ВИЗНАЧЕНОСТІ.....	92
Плахотнік О. В.	
ВИКОРИСТАННЯ БЛОКЧЕЙН-ТЕХНОЛОГІЙ У ЗАБЕЗПЕЧЕННІ ВІДКРИТОСТІ ТА ПРОЗОРОСТІ СУДОЧИНСТВА	97
Подкопасєв С. В.	
НА ШЛЯХУ ДО ІНСТИТУЦІЙНОЇ НЕЗАЛЕЖНОСТІ ПРОКУРАТУРИ УКРАЇНИ	101
Пузікова В.	
АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ СУДОЧИНСТВА З АКЦЕНТОМ НА НІМЕЦЬКУ СКЛАДОВУ	106
Саленко О.	
СТРОК ПОЗОВНОЇ ДАВНОСТІ ЯК ЕЛЕМЕНТ ПРАВА НА ДОСТУП ДО СУДУ: АНАЛІЗ ПРАКТИКИ ЄСПЛ.....	108
Свида О. Г.	
ПРОБЛЕМНІ ПИТАННЯ ЗАПРОВАДЖЕННЯ НОВИХ ВИЩИХ СПЕЦІАЛІЗОВАНИХ СУДІВ В СФЕРІ АДМІНІСТРАТИВНОЇ ЮРИСДИКЦІЇ.....	113
Свояк Д. В., Бурлак М. В.	
БЕЗСТОРОННІСТЬ СУДУ У СПРАВАХ ЩОДО ДОМАШНЬОГО НАСИЛЬСТВА.....	117
Снідевич О. С.	
ОКРЕМІ ДИСКУСІЙНІ АСПЕКТИ ПРОЕКТУ ЗАКОНУ ПРО ВНЕСЕННЯ ЗМІН ДО ДЕЯКИХ ЗАКОНІВ УКРАЇНИ ЩОДО ЦИФРОВІЗАЦІЇ ВИКОНАВЧОГО ПРОВАДЖЕННЯ №9363	122
Стефанчук М. М.	
АДМІНІСТРУВАННЯ СИСТЕМИ ПРОКУРАТУРИ В УКРАЇНІ: ЄВРОІНТЕГРАЦІЙНІ ТЕНДЕНЦІЇ РОЗВИТКУ	126
Туманянц А. Р.	
ВПЛИВ КРИМІНАЛЬНОГО ПРОЦЕСУАЛЬНОГО ЗАКОНОДАВСТВА ЄВРОПЕЙСЬКОГО СОЮЗУ НА НАЦІОНАЛЬНУ СИСТЕМУ КРИМІНАЛЬНОГО ПРАВСУДДЯ: ОКРЕМІ МІРКУВАННЯ.....	130